

Островий В.М. До біографії Юрія Горліс-Горського. „Українська національна революція 1917–1921 рр. Схід-Захід (До питання соборності України): матер. міжвузівської науково-практичної конференції (Харків, 18 жовтня 2018 р.). / Г. Ф. Понамарьова, Г.І. Фінін та ін. – Харків-Хмельницький, 2018. – С. 39-43.

До біографії Юрія Горліс-Горського

У статті висвітлюються основні віхи біографії відомого борця за визволення України Ю. Городянина-Лісовського від більшовицького поневолення в роки національно-визвольних змагань доби української революції (1917-1921 рр.), до завершення життєвого шляху.

Ключові слова: Ю. Горліс-Горський, біографія, Україна, українська революція (1917-1921 рр.), незалежність.

Цінним джерелом у справі вивчення української революції 1917-1921 рр., є біографія відомого борця за незалежність Української держави Юрія Юрійовича Городянина-Лісовського (1898-1946 рр.), (творчий псевдонім Ю. Горліс-Горський).

За останні роки незалежності з'явилося багато публікацій пов'язаних з діяльністю Ю. Горліс-Горського як в Україні, так і за її межами. Особливої уваги заслуговують спомини, мемуари учасників національно-визвольних змагань 1917-1921 рр., П. Дяченка, В. Сімянцева ін. [1, 2], а також самого Ю. Городянина-Лісовського [3]. Особливу історичну цінність становить його історична повість автобіографічного характеру «Холодний Яр» [4].

За свідченнями автора, йому радили написати історичну монографію, однак, це було неможливим, оскільки конкретні дати, дні, в надлюдських умовах партизанської боротьби, в полоні, ув'язненні просто губилися та не підлягали відновленню. Проблему ускладнювала відсутність спогадів інших учасників визвольного руху, більшість з яких просто загинула. Тому, автор головним чином описав події в яких брав безпосередню участь, змалював особистісні переживання, реакції на буремні події того часу на сторінках справжнього бестселлера «Холодний Яр» [4 – с. 7-8]. Героїчна історія Холодноярської республіки тривала до 1922 р., і свідчила про відчайдушну

боротьбу українського народу за волю проти московських окупантів не на життя, а на смерть. Ця повість має бути впроваджена в шкільну програму з низкою відомих творів, зокрема В. Шкляра «Залишинець. Чорний ворон» та ін. [5].

Проливають світло на сторінки біографії автора, також праці «У ворожому таборі», «Отаман Хмара» та багато інших.

Значний внесок у вивчення біографії борця за визволення України від іноземних поневолювачів Ю. Горліса-Горського, зробив відомий український краєзнавець Роман Миколайович Коваль [2-3].

Юрій Юрійович Городянин-Лісовський народився в родині офіцера російської армії 14 січня 1898 р. в с. Демидівка Полтавського повіту, Полтавської губернії.

1915 р. закінчив Олександрівське реальне училище м. Полтава.

1916 р. закінчив Новочеркаську козаку військову школу в чині хорунжого.

Учасник Першої світової війни, 1916 р. пішов у військо добровольцем. Воював у лавах Кабардинського кінного полку.

З початком революції 18 квітня 1917 р. у Києві було створено 1-й Український полк ім. Б. Хмельницького до якого вступив і Ю. Городянин півсотенним кінної сотні.

У 1918 р. вірогідно брав участь у поході військ П. Болбочана на Кримський півострів. Згодом, 1919 р. служить у 2-му Запорозькому (збірному) кінному полку та кінному полку Чорних запорожців. Обидві частини в різний час входили до складу 1-ї Запорізької дивізії.

Ю. Городянин взяв участь у Першому зимовому поході Армії УНР тилами Червоної та Добровольчої армій під проводом Михайла Омеляновича-Павленка, який розпочався 6 грудня 1919 р. На початку лютого 1920 р. 2-й Запорозький збірний кінний полк вирушив на Чигиринщину. 8 лютого Юрій потрапив до холодоярського села

Матвіївка з розвідувальним завданням. У с. Головкивка внаслідок відмороження пальців правої ступні змушений був залишитися в Мотриному монастирі для лікування. Тут він знайомиться з місцевими козаками і залишається з ними для подальшої боротьби з більшовиками. Юрій був призначений осавулом 1-го (основного) куреня полку гайдамаків Холодного Яру під новим іменем Залязняк. Згодом писав: «...За п'ять років на фронтах довелося розрубати в бою череп не одному німцеві, мадяреві, москалеві, але, що можна підняти шаблю на ворога, який уже кинув зброю, що ворог лише мертвий перестає бути ворогом – з цим я погодився лише тепер, на цьому клаптеві української землі, який треба було відстояти, або загинути...» [4]. Завдяки «гуманізму» що проявив до начальника міліції, 1920 р. потрапив у льох Єлисаветградської ЧК. Був засуджений до розстрілу, але вдалося втекти, тому, що ніколи не здавався.

В березні 1921 р. за наказом отамана виїхав до Польщі з метою налагодити зв'язок з Повстансько-партизанським штабом Ю. Тютюнника. Через недовіру керівник штабу заборонив йому повертатися до Чигиринщини.

В грудні 1921 р. Ю. Городянина оперують через старе поранення, дістають кулю.

Навесні 1922 р. потрапляє до Києва, а в травні отримав завдання вирушати на Поділля під прізвиськом Горський, де заступив посаду волосного шкільного інспектора. Однак, 3 квітня 1923 р. внаслідок зради був арештований. Справу вів Мендель Зільберман. 8 місяців провів у тюремному підвалі Подільського губернського ДПУ. 16 грудня 1923 р. був звільнений. Працював в агентурному апараті ДПУ подвійним агентом. Зірвав не одну чекістську операцію, за що 1924 р. Ю. Городянин був знову арештований. Засуджений до 15 років в'язниці. Надалі вінницька, київська, полтавська і херсонська в'язниці. Симулюючи важку психічну хворобу Юрію вдалося потрапити до психіатричної лікарні, а вже 1932 р. здобути свободу.

Далі він їде на Кубань, до Нижнього Новгорода, Москви. Наприкінці 1932 р. через Білорусію перейшов польський кордон і дістався міста Рівне.

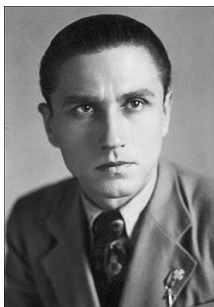
Розпочавши 1932 р. літературну діяльність в еміграції, публікує свої спомини у львівському альманасі «Літопис Червоної Калини» під назвою «Холодний Яр».

Наприкінці 1934 р. – за сприяння митрополита А. Шептицького – вийшов перший том «Холодний Яр».

1935 р. Ю. Горліс-Горський публікує спогади «У ворожому таборі».

1936 р. вийшла друком друга частина «Холодний Яр», яка у Галичині мала великий успіх. Жорстока правда про козацько-селянські повстання в центральній Україні захоплювала галицьку молодь та спонукала до боротьби.

Бійці ОУН брали за псевдоніми імена холодноряців.

Автор оселяється у Львові. Працює над рукописом «Між живими трупами».

За хоробрість у збройній боротьбі з ворогами України Ю. Горліс-Горський був нагороджений державними відзнаками УНР «Залізним Хрестом за зимовий похід і бої» та «Хрестом Симона Петлюри».

З початком національного підйому в Карпатській Україні в 1938 р. Ю. Горліс-Горський дістається Закарпаття. Однак не порозумівшись із місцевим проводом починає вчителювати у с. Луг, біля Великого Бичкова. Після поразки Карпатської Січі, мадяри поставили українців поза законом. Тому Юрію прийшлося тікати до сусідньої Румунії. Дивом він разом із однодумцями уникає видачі угорцям і подальшого розстрілу.

Після цих подій приймає рішення їхати до Югославії, де було багато українців. Згодом доля закинула Горліса-Горського до Греції, Туреччини. 1939 р. він потрапляє до Франції. Одночасно відмовляється від пропозиції емігрувати до Канади. Неодноразово зауважував, що Європа розташована близько до Холодного Яру.

З наближенням Другої світової війни Ю. Горліс-Горський розраховує як і багато українців використати Німеччину в справі відновлення незалежної України. Разом із значною кількістю старшин Армії УНР, в порозумінні з німецькою владою вирушає до Фінляндії для боротьби проти Москви. 1940 р. бере участь у формуванні відділу з полонених Червоної армії, українців за походженням, для боротьби проти СРСР. Юрій писав: «...Фіни добре і ясно відрізняють українців від москвинів...Країна і лицарський народ Суомі – це наш сучасний і майбутній вірний приятель, з яким знайдемо спільну мову й спільні інтереси...». З Фінляндії Юрія як розвідника десантують з літака біля Ленінграда для збирання потрібної інформації.

Згодом, на початку 1941 р. Ю. Горліс-Горський очолив український відділ радіостанції у Берліні. Співпрацював з українською газетою «Краківські вісті».

Керував групою Абверу, що виявляла радянських агентів. Був прихильником створення Українського визвольного війська у складі вермахту.

Вже. 1942 р. потрапляє до Києва, а в червні до с. Мельники Холодного Яру. Там він виступає перед селянами, бере участь у відновленні і впорядкуванні могил загиблих побратимів, а також у панахиді на могилі Василя Чучупаки. У промові Ю. Горліс-Горський висловив переконання, що зовнішній ворог був би не страшний, якби українці перемогли ворога внутрішнього – незгоду між собою – та мали більше почуття відповідальності перед Україною.

26 листопада 1943 р. у Львові у православній церкві Святого Георгія Юрій побрався з Галиною Талащук. 25 вересня 1946 р. у подружжя народилася дочка Лариса (Леся).

1945 р. родина оселяється в таборі для переміщених осіб під проводом УНРівців у м. Новий Ульм, Німеччина.

Показовим у біографії Юрія, стало звернення 12 листопада 1945 р. Г. Жукова до Д. Ейзенхауера з вимогою видати голову «Українського

народного союзу» Ю. Горліс-Горського, який значився у списку під № 38 з іншими українцями – ворогами радянського режиму. Тобто цей документ доводить, що Ю. Горліс-Горський ніколи не співпрацював з більшовиками, навпаки, залишався їх ідейним противником [3, с. 16-68].

Нажаль загинув за не з'ясованих обставин 27 вересня 1946 р. у м. Аугсбург, Німеччина.

Зважаючи на складний та сповнений драматизму життєвий шлях Ю. Горліса-Горського, можна з певністю стверджувати, що все його життя було присвячене боротьбі за соборну і незалежну українську державу.

Література

1. Дяченко П. Г. Чорні запорожці. Спомини командира 1-го кінного полку Чорних запорожців Армії УНР. – Київ: Стікс, 2010. – 448 с.

2. Коваль Р. Сто історій Визвольної війни: Епізоди боротьби УСС, військ Центральної Ради, Армії УНР, повстансько-партизанських загонів та Кубанської армії / Бібліотека Історичного клубу «Холодний Яр». – Київ: Історичний клуб «Холодний Яр»; Мистецька агенція «Наш формат», 2015. – 368 с. – Серія «Отаманія ХХ століття». – Кн. 7).

3. Горліс Горський Ю. «Ми ще повернемося!»: Спогади. Повість. Документи. Листування / Р. М. Коваль. Бібліотека Історичного клубу «Холодний Яр». – Київ: Історичний клуб «Холодний Яр»; Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2012. – 432 с. – (Серія «Отаманія ХХ століття». – Кн. 5).

4. Юрій Горліс-Горський. Холодний Яр / Вступна стаття О. В. Зав'язкін. – Донецьк: ТОВ «ВКФ «БАО», 2013. – 448 с.

5. Шкляр В. Залишинець. Чорний ворон : роман / Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. – 432 с.